

Motion till riksdagen 2018/19:668

av Daniel Riazat m.fl. (V)

Lärarbristen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur förstelärarsystemet kan ersättas med andra möjligheter till karriärutveckling för lärare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta en vuxenlärarutbildning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda inrättandet av en kompletterande pedagogisk utbildning till vuxenlärare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildningarna till elev- och lärarassistent som finns bör utredas och utvärderas för att vi ska vara säkra på att de som studerar får med sig rätt kunskaper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att ställa högre krav på huvudmännen att möjliggöra fortbildning av obehörig personal inom förskolan till förskollärare och obehörig personal inom skolan till lärare och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som på allvar förbättrar lärarnas arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

En jämlik och kvalitativ utbildning för alla är nödvändig för att Sverige i framtiden ska klara de uppgifter vi står inför. Skolan är också ett viktigt fördelningspolitiskt instrument. Genom att satsa resurser på dagens barn och ungdomar och sträva efter att ge alla en så bra uppväxt och god utbildning som möjligt kan man möjliggöra större jämlikhet och ökad demokrati i morgondagens samhälle. Om man tvärtom minskar satsningarna på skolan och utbildningen, låter skollokaler förfalla och försämrar lärarnas möjligheter att göra ett bra jobb så drabbas de elever som redan har det sämsta

utgångsläget hårdast. Tyvärr går många elever i dag till skolor där de undervisas av obehöriga lärare i ett eller flera ämnen. Bristen är som störst i förorter, på landsbygden och på skolor där barn till lågutbildade går eftersom dessa skolor har svårare att konkurrera om de lärare som finns.

Skolans huvudmannaskap

Vänsterpartiet stödde kommunaliseringen av skolan i början av 1990-talet. Vi menade att ett kommunalt driftsansvar för skolverksamheten skulle ses som ett led i en ökad decentralisering och demokratisering av den offentliga sektorn. Vi lyfte dock i samband med reformen en rad farhågor. Vi var bekymrade över att statens kostnader för skolan skulle vältras över på kommunerna och att likvärdigheten mellan skolorna och kommunerna skulle minska. Att kommunerna skulle betrakta skolan som en kommunal verksamhet som alla andra som man gör besparingar på när den kommunala ekonomin kärvar.

I samband med att riksdagen behandlade propositionen om kommunalt huvudmannaskap i december 1989 bifölls Vänsterpartiets krav på en satsning på skolornas arbetsmiljö. Riksdagen beslutade om ett stimulansbidrag till kommunernas förfogande om 300 miljoner kronor per år under en tioårsperiod. Men redan efter två år tog den då borgerliga regeringen bort dessa pengar. Sedan kommunaliseringen kan vi se hur underhållet av lokalerna blivit allt mer eftersatt och hur lärare fått allt fler arbetsuppgifter vilket bidragit till en försämrad arbetsmiljö. För att kunna skapa en likvärdig och bra skola i hela landet behöver staten därför återta huvudmannaskapet för skolan. Vänsterpartiet skriver mer om detta i motion 2018/19:292 Systemfelen i den svenska skolan.

En hållbar personalpolitik

På alla skolor behövs kompetenta lärare som kan möta varje elevs behov i sin undervisning och som kan delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen. En grundläggande förutsättning är därför att endast behöriga lärare ska kunna få en tillsvidareanställning och att obehöriga lärare kan få möjlighet till kompetensutveckling och vidareutbildning. Rätten till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla, att det finns välutbildade lärare och andra resurser som behövs för att ge utbildningen en god kvalitet. Denna rättighet får inte begränsas till att ha rätten att genomgå utbildning. Rätten till utbildning måste också garantera att alla kan tillgodogöra sig undervisningen. Ansvaret för att nå skolans mål ska ligga på huvudmannen. I det dagliga arbetet läggs störst ansvar på skolan som organisation. Detta ansvar bryts ner på olika organisatoriska nivåer ända ner till arbetslaget och den enskilde läraren. God pedagogik utförd av utbildade lärare är förutsättningen för en god kvalitet och därmed goda elevprestationer.

För att förbättra lärares arbetsmiljö behöver det satsas på att de får fler kollegor som har annan kompetens än att vara just lärare. Det behövs bl.a. en bättre fungerande elevhälsa. Om barn mår dåligt är det viktigt att de får ett professionellt bemötande. I dag faller det ansvaret alldeles för ofta på redan överarbetade lärare. Vänsterpartiet vill att regeringen utreder möjligheten att införa ett nyckeltal för hur omfattande elevhälsa varje

skola ska ha som ett minimum. På så sätt kan de jobba tillsammans med lärarna för att skapa en bra arbetsmiljö för både lärare och elever. Det behöver även satsas mer på studie- och yrkesvägledning som kan stötta lärarna i att visa på vikten av utbildning. Vänsterpartiet skriver mer om detta i motion 2018/19:1760 Jämställdhet i utbildningssektorn – från förskola till högskola.

Avveckla försteläraryrket

Vänsterpartiet ställer sig över lag positivt till karriärvägar för lärare i skolväsendet såsom lektorstjänster. Det är viktigt att skapa möjligheter för lärare att utveckla sin professionalism utan att behöva lämna läraryrket. Det bidrar till att göra läraryrket mer attraktivt. I flera andra jämförbara utbildningssystem såsom Kanadas och Skottlands har man utvecklat karriärvägar som stärkt lärarprofessionen. Riksrevisionen har i en granskningsrapport konstaterat att reformen har bidragit till att skapa en uppdelning i lärarkåren mellan de lärare som fått del av statsbidraget och de som inte fått det. Vi har dock betydande invändningar kring hur det fungerar i dag i Sverige.

Vänsterpartiet har redan från början när karriärreformen infördes påpekat att det behövs en betydligt starkare statlig styrning för att nå de eftersträvade effekterna. Nu när det har gått några år sedan införandet kan vi konstatera att försteläraryrket inte har fungerat. Vilka som utsetts har ibland skett på godtyckliga grunder och ofta har inte uppdraget inneburit några nya arbetsuppgifter utan bara ett lönepåslag. Trots att det råder stor politisk enighet om vikten av kollegialt lärande så har försteläraryrket haft motsatt effekt genom den splittring den skapat i lärarkollegiet. Det är viktigt att lärare får möjlighet till utveckling på sin arbetsplats. Vi vill därför att försteläraryrket ersätts med andra möjligheter till karriärutveckling baserade på tydliga konkreta meriter så som det som föreslogs i SOU 2018:17 Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling.

Det bör därför utredas hur försteläraryrket kan ersättas med andra möjligheter till karriärutveckling för lärare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läraryrket inom komvux och SFI

En stor andel av de som arbetar med att utbilda vuxna har inte tillräcklig utbildning för att undervisa inom vuxenutbildningen. Bristen på kompetens när det gäller vuxenpedagogik påverkar resultaten särskilt mycket inom svenska för invandrare (SFI). Att ha rätt utbildad personal brukar inom övriga utbildningssystemet anses vara en förutsättning för att hålla en hög kvalitet på utbildningen men detta gäller inte vuxenutbildningen i dagsläget.

En särskild vuxenläraryrket vore en bra möjlighet för de som hellre vill jobba med att utbilda vuxna samt bidra till att höja kvaliteten på vuxenutbildningen. Regeringen bör därför utreda möjligheten att inrätta en vuxenläraryrket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Bristen på behörig personal inom vuxenutbildningen är akut. Regeringen bör därför utreda inrättandet av en kompletterande pedagogisk utbildning till vuxenlärare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Elevassistentutbildningar

För Vänsterpartiet är det viktigt att lärare får tid att koncentrera sig på att göra det de är utbildade till att göra. Därför ser vi positivt på olika yrkeskategorier inom skolan som kan avlasta lärarna. På senare tid har det inrättats flera elev- och lärarassistentutbildningar. Detta tycker vi är lovande eftersom det är viktigt att de som avlastar lärarna har kompetens att arbeta med barn och i en skola. Vänsterpartiet ställer sig inte negativt till att i framtiden ge riktat stöd till den här typen av utbildningar. Samtidigt vill vi betona att det är ohållbart med ett system där administrationen ökar år efter år vilket är en av orsakerna till att lärare inte har tid att utöva sitt kärnuppdrag på ett bra sätt.

Utbildningarna till elev- och lärarassistent som finns bör därför utredas och utvärderas för att vi ska vara säkra på att de som studerar får med sig rätt kunskaper. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Behörig personal i förskola och skola

Sverige har i dag en väldigt stor lärarbrist. Det är självklart väldigt allvarligt. Utöver att utbilda bort bristen behöver fler lärare lockas tillbaka till skolan och förskollärare till förskolan. Många utbildade lärare och förskollärare jobbar i dag inom andra branscher. Samtidigt jobbar många obehöriga som vikarier inom skolan och förskolan. I dag gör bristen att det i praktiken är möjligt att som obehörig få jobba flera år i sträck på samma skola eller förskola. Vi är övertygade om att den som väljer att fortsätta jobba som lärarvikarie under flera år också har kapaciteten att klara av att ta en lärarexamen. I dag saknas tillräckliga incitament för många huvudmän att stötta sina vikarier att läsa sig till behörighet. Det går även att konstatera det faktum att många fristående skolor har färre behöriga lärare eftersom det är billigare att ha obehöriga lärarvikarier och så länge det finns någon med ämnesbehörighet på skolan går det att sätta betyg. På så sätt kan de vinstdrivande koncernerna utöka sina vinstmarginaler.

Regeringen bör därför utreda möjligheten att ställa högre krav på huvudmännen att möjliggöra fortbildning av obehörig personal inom förskolan till förskollärare och obehörig personal inom skolan till lärare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lärarnas arbetsmiljö

Arbetsmiljön i skolan måste förbättras. Skolan är Sveriges största arbetsplats men samtidigt också en av de sämsta. Det finns få yrkesgrupper som skulle tänka sig att arbeta under förhållanden som skolans personal (ofta kvinnor) tvingas göra. Stora mängder administration, för få kollegor och icke anpassade lokaler är bara några av de saker som hör till vardagen för lärarna. En av orsakerna till detta handlar om

ekonomiska resurser och hur de fördelas men det handlar även om systemfel som kommunerna har anammat av det privata näringslivet och som lett till att lärarna och skolledarna tvingas frångå sina respektive kärnuppdrag.

Vänsterpartiet vill ge skolan mer resurser och har därför i sitt budgetsamarbete med regeringen kommit överens om flera satsningar på skolan och välfärden. Bland annat genom mer ekonomiskt stöd till kommunerna men även genom satsningar på elevhälsan och studiehandledning på modersmål som kan avlasta lärarna genom att ge mer stöd till eleverna. Men vi vill även se en systematisk förändring som är bortom vinstjakt och New Public Management och kom därför överens med regeringen om att utreda en ny styrningsmodell som resulterade i SOU 2018:47 Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn.

Det är viktigt att lyfta lärarnas arbetsvillkor för att kunna motverka bristen på lärare. Arbetsmiljön och arbetssituationen är ett av de vanligaste skälen till att lärare väljer att arbeta med något annat än skolan. Regeringen bör därför återkomma med förslag på åtgärder som på allvar förbättrar lärarnas arbetsmiljö. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Daniel Riazat (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Tony Haddou (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Ida Gabrielsson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Ciczie Weidby (V)